

Stanislava Gogová: Archeológia a múzejná prezentácia

Autorka předkládá odborné veřejnosti (archeologové, muzeologové) dílo zajímavé v několika ohledech. Věřím, že je všeobecně uznávaným faktem, že sdělování muzeologie, s ohledem na výčty a třídění metod, cílů i předmětu její činnosti, je poněkud monotónním čtením. Autorka

problém vyřešila zajímavým způsobem, který charakterizuje témata její práce. Části obecně hodnotící (úvod do problematiky na s. 11-27, formy prezentace archeologických pramenů 67-83) se střídají s dějinami prezentace archeologie na Slovensku (s. 28-66) a aplikací forem prezentace archeologických pramenů na Slovensku

(s. 83-118). Vybrané informace, které by zatěžovaly text, a přitom jsou podstatné pro charakterizování problematiky, autorka umístila do příloh (s. 135-164). Vždy cenným zdrojem je souhrn použité literatury (s. 123-132). Přestože podstatné části knihy tvoří pracně seskupená data charakterizující vznik a proměny nejvýznamnějších slovenských muzeí soustředěných na prezentaci archeologie, jsou čtenářsky zajímavé a podnětné autorčiny názory a hodnocení prezentovaná nejen v závěru (s. 119-122) práce. U mnohých je zajímavé se pozastavit.

Knihy vytváří v zobecňujících částech textu zajímavý přehled a uspořádání pojmů i myšlenek charakterizujících muzeologii i její vztah k archeologii. Autorka potvrzuje (s. 17-18), že v našich podmínkách (tím míní jistě území Čech, Moravy, Slezska a Slovenska) je problematika obecné muzeologie poměrně dobře rozpracovaná, zejména v dílech J. Beneše, Z. Stránského a J. Neustupného. Právě tento náskok možná vedl v našich podmínkách k pocitu, že vše již bylo řečeno. Do určité míry totiž ano,

zásady rozpracované uvedenými autory totiž zůstanou platné. Je však otázkou, zda se v nich nezastavil čas. Čas rozvoje komunikačních technologií a bohužel i čas rychlého až povrchního vnímání reality kolem nás, minulosti nevýmáje. Autorka na to upozorňuje na více místech knihy.

Pojmenovává (s. 17), že zatím není rozpracována speciální teorie komunikace ve vztahu archeologie – veřejnosti. Osobně se obávám, že v posledních dvaceti letech byla věnována pozornost především její represivní stránce, tedy zákonům. I ty autorka ve své knize charakterizuje, přesto je jí očividně jasné, že nelze zůstat pouze u nich,

a že archeologie potřebuje v záchraně archeologického kulturního dědictví i přístup preventivní, tedy veřejnost jako spojence. Osobně se domnívám, že tento přístup odpovídá zahraničnímu pojmu „public archeology“, tedy veřejnosti, která má možnost pochopit přínos archeologie. Z tohoto pohledu se mi zdá šťastné i členění úvodní části knihy, která přechází od charakteristiky archeologických pramenů (s. 11-17) k muzeologii (s. 17-21) a konečně k archeologii jako oboru speciální muzeologie (s. 21-27). Pomocí vyjasnění pojmů jako je historická muzeologie či aplikovaná muzeologie autorka přechází k aktuálnímu hodnocení forem prezentace archeologie. Vyzdvihuje „samoobslužnou“ prohlídku interiérové prezentace a prezentaci artefaktů v kontextu, mezi prezentací v terénu tihne k jejím aktivním či živým složkám jako jsou archeoparky či muzea v přírodě. Klienty archeologie v souladu s pracemi M. Bureše rozděluje na celou společnost, ze které vyjímá investory staveb. Za ideální muzeum (s. 120) považuje příjemné prostředí, kde návštěvník může vyhovujícím způsobem

nejen získat informace a poučení, ale i odpočinek a pobavení. Tomu odpovídá autorčin důraz na změnu vitrinového muzea na živé. Reálné výsledky takového přístupu na Slovensku však vidí zatím spíše jako výsledek činnosti zapálených talentovaných jednotlivců než výsledek programového snažení.

V případě archeologie, která pracuje s hmotnými prameny, jež mají nároky na prostory a finance, často záleží na zkušenosti a citu při hodnocení možností realizace nových přístupů. Jde o to, aby byly v praxi reálné, aby nešly o vzdušné zámky. V případě Stanislavy Gogové se její hodnocení odráží od vlastní realizace živých výstav, a to dokonce se studenty muzeologie FF UKF v Nitře, kteří svoje výstavy realizují ve spolupráci s Ponitranským muzeem v Nitre. A opět nelze než souhlasit s autorčím názorem (s. 122), že podobný druh vzdělání by měl být poskytnut i budoucím archeologům.

Někdo by možná (neoprávněně) řekl, že živá muzeologie je hraním. Autorka si je však vědoma celé škály práce muzejního archeologa, včetně vlastní muzejní exkavace s cílem rozšířit muzejní fondy nebo je kriticky zpracovat. To je správně vytyčená realita současnosti. Realita, v níž se často různé stránky archeologovy práce obtížně slučují v jedno. Klid bádání a rozvaha o expozicích a výstavách oproti kontaktu s veřejností „naživo“. Svoje názory autorka doložila fakty. V péči o prezentaci archeologického kulturního dědictví nejlépe vyšlo SNM – Archeologické muzeum v Bratislavě a Ponitranské muzeum v Nitre, to díky spolupráci s Archeologickým ústavem SAV v Nitre. Regionální muzea se vyznačují zájmem o svoji sběrnou oblast, některá však na prezentaci archeologie rezignovala. Problém autorka vidí v nadšení jednotlivců, od počátků zájmu o archeologické nálezy až do současnosti. Jiný problém je však i v ekonomických a materiálních předpokladech muzejní práce, hlavně v případě muzeí v přírodě (s. 106).

Uvedená kniha je zajímavým poučením o dané problematice.

Radomír Tichý

Stanislava Gogová: *Archeológia a múzejná prezentácia*. Katedra muzeológie Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Nitra 2011. ISBN 978-80-8094-850-4, 172s.